

Västerås stad
Stadsbyggnadsförvaltningen
72187 VÄSTERÅS
E-post: stadsbyggnadsforvaltningen@vasteras.se

Remissvar: Granskning Grönstrukturplan

Naturskyddsföreningen i Västerås har tagit del av samrådsunderlaget och granskningsversionen av planen och lämnar nedanstående synpunkter. Fortsättningsvis förkortas Naturskyddsföreningen i Västerås enbart som Naturskyddsföreningen.

Kommentarer till Samrådsredogörelsen.

Samrådsredogörelsen behandlar Naturskyddsföreningens synpunkter på sidan 44 till 53. Vi vill här lyfta och kommentera några av svaren från Stadsbyggnadsförvaltningen (SBF).

Förslag till nytt namn och förhöjd status (s44 i samrådsredogörelsen)

Det är bra att ett avsnitt "Revidering av planen" (sid 16) har lagts till. Vi konstaterar bl.a. att:

- *Översyn och uppdatering görs en gång per år och genomförs med hjälp av GIS-program.*

Om översynen medför omklassning av ytor ska byggnadsnämnden informeras.

- *Planen kan behöva kompletteras med nya parametrar, exempelvis i samband med friluftslivsinventering, sociotopinventeringar i stadsdelar eller utveckling av ekosystemtjänster.*

- *Byggnadsnämnden ska en gång under varje mandatperiod ta ställning till om grönstrukturplanen är aktuell. Beslut om ny grönstrukturplan ska övervägas om behovet av uppdateringar och kompletteringar anses alltför djupgående eller om syftet med planen har förändrats.*

Naturskyddsföreningen anser att information om uppdateringar ska sammanställas och skickas ut för kännedom alternativt remiss.

Förtätning (sidan 44 i samrådsredogörelsen)

I svaret står bl.a.

Det är först i samband med områdesplanering, detaljplanering eller tillståndsprövning, att grönstrukturplanens intressen vägs gentemot andra intressen, t ex bostäder, industrier eller vägar. Byggnadsnämnden tar det slutliga beslut om detaljplaner och därmed följer upp hur tjänstemän har värderat hur olika intressen vägs emot varandra.

Naturskyddsföreningen menar att just därför att andra intressen (t.ex. bostäder, industrier, vägar) vägs mot grönstruktur, hälsa, rekreation etc. så måste de gröna värdena i framtiden prioriteras högre och politikerna måste våga göra det.

Grönområdes vikt och nytta (sidan 47 i samrådsredogörelsen)

I samrådssvaret står bl.a.

Planen tar inte upp hur staden ska arbeta med restaurering, återskapande av livsmiljöer och nyskapande av anlagda element. Dessa frågor behandlas i "Handlingsplanen för natur- och kulturmiljön i Västerås" och i "Västerås stads handlingsplan för yt- och grundvatten".

I granskningsversionen sidan 83 av Grönstrukturplanen (rubrik Tryck på granskapsparker) står det bl.a.

"Vanligtvis finns det investeringsmedel under planerings- och exploateringsskedet, medan det ofta saknas pengar för den långsiktiga förvaltningen och driften, trots att det är i detta skede som kvaliteter kan tas tillvara och förädlas. Därför är det viktigt att redan i planeringsstadiet räkna på hur mycket underhållet kan komma att kosta."

Naturskyddsföreningen håller med fullständigt här. Vi har sedan många år tillbaka konstaterat att det avsätts för lite medel för underhåll av såväl gröna områden inom staden som för Västerås Naturreservat och har vid olika tillfällen fört fram detta. Vi vill åter trycka på att medel måste avsättas i betydligt större omfattning än som sker idag. Men det är ett stort glapp mellan vad Grönstrukturplanens mål och avsikt är och hur medel för underhåll och restaurering avsätts av en annan instans än Stadsbyggnadsförvaltningen.

Förtätning (sid 49 i samrådsredogörelsen)

"Forskning inom landskapsekologi har utvecklats sedan 1980 och 90 talet och visar att det är viktigare att arbeta med att bevara och hålla ihop funktionella ekologiska nätverk än att arbeta med enkla korridorer som kan sakna viktiga strukturer och funktioner som behövs för att länkar kärnområden.

Då det gäller rekreation har det redovisats för hur grönområden är länkade med den utbyggda gång- och cykelbanenätverk. GC-nätverket är mycket viktigt för människornas möjlighet att förflytta sig mellan olika grönområden, speciellt människor som kan ha funktionsnedsättningar, för äldre och för barnfamiljer."

Naturskyddsföreningen menar att alternativet att utveckla dessa lågt klassade länkar och korridorer skall finnas med i bedömningen som ett första alternativ. Bebyggs de eller används på annat sätt är de ju borta som grönstruktur i princip för all framtid.

Samrådssvaret för Miljömål (sidan 53 i samrådsredogörelsen)

Naturskyddsföreningen anser att i inledningen/ målsättningen för Grönstrukturplanen skall läggas till att en målsättning att de 7 berörda nationella miljökvalitetsmålen skall uppnås till år 2025 (Naturvårdsverket har givet möjlighet till omplanering där målåret 2020 ej nåtts). Detta är ju en viktig referenspunkt för framtida bedömning av hur planen har utnyttjats och verkat. Naturskyddsföreningen har tittat på Västeråsbarometern och då specifikt på hälsa och välbefinnande eftersom ord som hälsa, rekreation, social, folkhälsa och välbefinnande återkommer som bärande ord i hela planen.

<http://barometern.vasteras.se/globala-hallbarhetsmal/halsa-och-valbefinnande/>

Vi undrar dock hur man i barometern kan säga positiv trend beträffande "självs kattat hälsotillstånd om förbättringen är totalt 2% på 10 år (från 70,7% till 73,0%)?

Ser man på andelen långtidssjukskrivna så är ökningen från 45% till 55% på 10 år och för kvinnor har andelen långtidssjukskrivna ökat med 20 % på 10 år.

Naturskyddsföreningen lyfter detta eftersom grönområden för rekreation är en viktig parameter för återhämtning.

Grönstrukturplanen granskning.

Planen är generellt bra, genomtänkt och väl motiverad. Den är även väl omfattande och ambitiös. Men eftersom planen är tänkt att vara ett redskap vid stadsplaneringen anser vi att den bör vara tydligare i följande punkter:

STRANDSKYDDET

På sidan 19 under *Riktlinjer för gröna värden vid planering och samhällsbyggnation* läser man att "Vattendragens strandskydd ska beaktas i planeringen". Eftersom grönstrukturplanen ska vara ett redskap vid stadsplanering och ett stöd i samband med skötsel av stadens parker, stadsdelsskogar och övriga naturområden anser Naturskyddsföreningen att formuleringen ovan är väldigt vag. Att strandskydd ska "beaktas" betyder inte att strandskyddet ska tillämpas helt och hållet. Däremot är formuleringen tydligare under *Riktlinjer för vatten Västerås tätort* på sidan 35: "Nyttja strandskyddszonerna för att tillskapa nya biotoper som stärker vattnets roll som livsmiljö och spridningsväg". Denna formulering lämnar inte plats för viss osäkerhet som den föregående gör. Att "beakta" i planeringen tillförsäkrar inte att strandskyddet inte kommer att berövas. Strandskyddet tillförsäkrar dels att allmänheten har fri tillgång till stränderna och dels att stränderna bevaras så orörda som möjligt för att den biologiska mångfalden inte ska påverkas negativt. Exempelvis, i den refererade studien om användningen av grönområden i Västerås (Medina 2016, s. 31), framförs att man observerade vadarfågeln rödbena i Emausbäcken, något som visar vikten av att stärka strandskyddet för att bevara den biologiska mångfalden. Därför bör det framgå tydligt i planen att strandskyddet ger riktningen och inte blir en underordnad aspekt i planeringen.

FÖRTÄTNING

Västerås är en växande stad och det finns önskemål om nya bebyggelseytor (s. 18). Men om vissa företeelser i stadslivet kräver täthet (för att förkorta avståndet till service, nöjen, handel och arbeten) måste det absolut inte påverka friluftsliv, rekreation och naturupplevelser negativt. Tillgång till sammanhängande grönområden bör tillförsäkras av hälsoskäl och för välmående. Men samtidigt måste man se till att de befintliga grönområdena inne i staden inte understiger den rekommenderade riktlinjen på 50 kvadratmeter per invånare eller 200 invånare per hektar för att, bl.a., besöksstrycket inte blir så högt att man sliter dem alltför hårt. Risken för detta ökar om man förtätar den nuvarande staden.

Därför anser Naturskyddsföreningen att riktlinjen som Grönstrukturplanen borde följa (och att den ska vara tydligt skrivit i planen) är att inte gnaga på befintliga grönområden, utan att all ny bebyggelse ska ske på ny mark runt om de nuvarande stadsgränserna. Ett bra exempel på detta är den nya stadsdelen Sätra där det kommer att finnas väl planerade gröna områden för rekreation. De nya stadsdelarna kan planeras med egna stadsdelsskogar så att grönområden inte ligger långt borta och andra stadsdelars grönområden inte belastas.

Råbyskogen, Pettersbergsskogen

Naturskyddsföreningen finner uppgifterna om Råbyskogen tveksamma och det kan även gälla Pettersberg. På sidan 81 står ”Områden som idag har längst till grannskapspark för enkel vardagsmotion är bland andra; Blåsbo, Gåsmyrevreten, Karlsdal, innerstaden, Pettersberg, Västermalm, Stallhagen-Stohagen, Hammarby, Vallby, Råby, Skälby, Eriksborg-Hagaberg och Vega”. Karta 34 på sidan 84 visar belastningen på Råbyskogen och Pettersbergsskogen om de betraktas som ersättare för en grannskapspark. Belastningen blir då låg för Råbyskogen och låg till medel för Pettersbergsskogen.

Naturskyddsföreningen menar att för stadsdelsskogarna Råbyskogen och Pettersbergsskogen skall Grönstrukturplanen även visa en karta på belastningen om man räknar med avståndet 800m. Naturskyddsföreningen har, på olika vägar, fått uppgifter som tyder på att fastighetsförvaltningens egna siffror visar att Råbyskogen är över 30% för liten enligt Boverkets riktlinjer om 50 kvadratmeter stadsdelsskog inom 800m. De senaste åren har det beslutats/planerats om förtätningar som ligger inom 800 m från Råbyskogen och Pettersbergsskogen.

Naturskyddsföreningen ser det som mycket bekymmersamt när det både i gamla och nya Grönstrukturplanen står 50m² per boende inom 800 från stadsdelsskog och samtidigt har det de senaste åren beslutats om förtätningar så att man hamnar betydligt under angivna värden. Naturskyddsföreningen anser att det måste klargöras vilken belastning som finns idag på stadsdelsskogarna Råbyskogen och Pettersbergsskogen samt vad ytterligare planerad förtätning i form av bostäder, vägar och eventuella skolor innebär för belastningen på dessa skogar. Detta klargörande skall ske före planen lämnas för godkännande.

BALANSERING OCH KOMPENSATION

Bland de *Riktlinjer för gröna värden vid planering och samhällsbyggnation* (s. 19) står det att ”balanseringsprinciperna ska följas vid exploatering av grönyta”. Först går det att fråga sig varför man ska exploatera grönytor och vad denna exploatering innebär. Det är inte alls tydligt i planen vad det är som befogar att grönytor exploateras. Nästa fråga är att en sådan exploatering eller intrång i ytor med höga värden kan göras i kombination med kompensationsåtgärder (s. 27). Problemet med detta verktyg ”kompensation” är att det håller sig inom samma linje som vår negativa påverkan på naturen. Att kompensera är inte något annat än att gottgöra, alltså att ersätta en skada med något gott. Man kompenserar för att inte hamna i skuld, men skadan av vårt ingrepp kvarstår. Kompenseringen löser inte skadan eller problemet utan det blir ett sätt att köpa sig fri. Man borde lägga tyngdpunkten på ingreppet, om det verkligen behövs. Naturskyddsföreningen anser att kompensation inte är ett bra verktyg att tillämpa.

Balanserad komplettering: ”En tätare stad ska byggas genom att komplettera och förnya inom den redan byggda staden. Det handlar inte bara om att förtäta med bostäder, utan också med arbetsplatser, grönytor, cykelvägar, skolor” mm (s. 100). Mycket oklart hur man ska ”komplettera” staden med grönområden samtidigt som den växer.

BIOLOGISK MÅNGFALD

I Svartåns nedre lopp finns den rödlistade fisken asp och arbete pågår för att skapa fria vandringsvägar så att den och många andra arter kan nå lekområden uppströms dammarna i tätorten (s. 71). Naturskyddsföreningen anser att rivningen av vandringshinder och införandet

av en faunapassage har blivit ett stort steg i rätt riktning vad gäller främjandet av den biologiska mångfalden. ”Vissa utrotningshotade arter, till exempel asp, kan nu åter leka i centrala Västerås” (s. 37), men det som är motsägelsefullt är att Västerås stad tillåter kortfiske i Svartån samtidigt som fisken aspen leker. Det blir många lekande aspar som blir krokade i april. Man borde inte tillåta fritidsfisket i Svartån under april månad, utan tillåta det efter att fisken asp har lekt färdigt (ibland leker den så sent som sista veckan i april). För säkerhetsskull borde man flytta fiskepremiären till maj månad varje år.

BOSTADSSEGREGATION

Bland de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 finns mål 11: Hållbara städer och samhällen. Målet är att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. Och ”senast 2030 tillhandahålla universell tillgång till säkra, inkluderande och tillgängliga grönområden och offentliga platser (delmål 11.7, s. 97). Här saknas en tydlig relation mellan detta mål och riktlinjerna kring grönområden i social utsatta områden. Vi har sett att man på senare tid bygger på grönområden i just socialt utsatta områden i Västerås.

Bostadssegregationen, som forskningen har studerat ur olika perspektiv, är ett faktum. Det blir oklart i Grönstrukturplanen hur tillgången till grönområden kommer att tillförsäkras alla, särskilt för de som bor i socialt utsatta områden. Det är också oklart hur Grönstrukturplanen förhåller sig till Översiktsplanen i frågan om bostadssegregation.

LEVANDE INNERSTAD

Hundrastning är en av de vanligaste aktiviteter som man observerade i studien om grönområdena i Västerås (Medina 2016). I grönstrukturplanen läser man att ”I en trivsamt och fungerande innerstad ska det finnas utrymme för bland annat kultur, handel, bostäder, verksamheter, grönområden, parker och service” (s. 100). Med tanke på att ca 10% av hushållen i Sverige har hund kan hundrastgårdar läggas till som ett område att satsa i. Exempel på hundrastgårdar som samtidigt utgör attraktiva grönområden är hundrastgården på Bäckby, som innehåller både gräsmatta och stora träd och hundrastgården på Gryta (just nu i förfall) som förutom fina kuperingar med stenar innehåller en fin stor gammal tall och andra träd. Om det handlar om att få västeråsarna att uppleva och njuta av naturen i staden skulle en satsning på hundrastgårdarna locka 10 procent av hushållen.

VÄLGESTALTADE OCH INNEHÅLLSRIKA PARKER

Under *Strategier för utveckling och förvaltning av park- och naturområden* (s. 21) står det att ”I befintliga områden med mycket hårdgjord yta och där det är brist på park- och naturmark ska väl gestaltade och innehållsrika mindre parker anläggas”. Väl gestaltade nämns igen på sidan 83, men hur är ”väl gestaltade” och ”innehållsrika” parker? Vad innehåller de? Vilken växtlighet finns i dem? Det blir en gåta vad dessa är ...

Oklar tabell på sidan 33. Tabellen visar ”sociala värden”. Det är svårt att förstå vad spalten ”motivering” syftar. Hela tabellen känns inte genomtänkt....

EKOSYSTEMTJÄNSTER

På sidan 31 beskrivs närmare värderingsparametrar och där bl.a. ekosystemtjänster inbegrips. Det är bra att det finns detta verktyg som gör studierna mer enhetliga. Men det är lätt att begreppet gör oss fångar av samma tankesätt som ledde fram till problemen: ett ekonomiskt tankesätt baserat på lönsamhet. På sidan 17 står "ta tillvara (och utveckla) ekosystemtjänster" och på sidan 74 "Ekosystemtjänster är gratis och tas ofta för givna". Risken är att vi inte kommer ifrån den mentaliteten som ledde oss till problemen: att naturen är till för att exploateras och utnyttjas. Det är oerhört viktigt att vi alla får en insikt "bruka och inte förbruka" när det gäller naturen och dess tjänster.

Naturskyddsföreningen i Västerås

Med vänlig hälsning

Bengt Jönsson, (ordf.)

070-2904020

Bengt.eb.jonsson@gmail.com